

Zapiski

† LEOPOLD TURŠIČ

30. maja 1927 je umrl Leopold Turšič, mestni župnik v Krškem. Bil je tudi pesnik Doma in sveta. Svoj pesniški dar je s tiho ljubeznijo negoval in ga ni tiščal v javnost; šele ko je bil poln smrtnih slutenj in bridkosti, je postala njegova pesniška volja glasnejša in še dober mesec pred smrtjo se je zapisal v Društvo slovenskih književnikov.

Rajni Turšič je bil možat fantovski človek, dekliško dobrega srca. Pred vojno se je z razboritim delom udeleževal katoliškega mladinskega gibanja; ko pa je bil v vojni kurat pri slovenskih planincih, si je nakopal jetiko in se začel boriti za življenje. Dolgo se ji je upiral in se ponovno zdravil na Golniku; bolezen ga je premagala in je umrl ne še 44 let star.

Pesnik Turšič je menda prvič nastopil leta 1904. v bogoslovskem almanahu »Za resnico«. Tam beremo lirski venec »O duši, ki se je vrnila«. Te pesmi so točno zrcalo duševnih bojov, ki jih je preživljala tedanja mladina; rešitev iz krize je miselno verska. Jasno vidimo tudi, iz katerega ozadja se je moral preboriti mladi duh, zato te pesmi toliko spominjajo na Kettejev cikel »Moj Bog« in na Župančičevo mlado pesem. V Domu in svetu je objavil prvo pesem leta 1905., bila je to »Nasmeh večnomlade sreče«, osmrtnica † Bogdanu Venedu. Preko pogleda na otroško bujno lepoto naše zemlje, naivnega radovanja nad kmetiškim življenjem in verskomotivnega epičnega lirizma, ki se je tedaj na naši strani gojil veliko, a premalo globoko, je Turšič svoje redke pesmice miselno in stilno brusil in se dvignil nad konvencionalno motivnost tedanjih kmetujočih pesnikov, tako, kakor se je bil ob istem času po enaki poti in više povzpел med tedanjimi najboljši: Anton Erjavec. Vem, da si je takrat Turšič tudi veliko prizadeval z Gietmannovo »Estetiko«. Očitneje — dasi vedno redko — se je pojavljal v novi eri Doma in sveta od 1914—18 in se pozneje ustavil pri Mladiki. Takrat je bil že težko bolan. Ukvarjal se je tudi z igricami. Pri Domu in svetu je potrkal zopet dne 11. marca 1925, za slovo. Tedaj je pisal:

»Dragi gospod urednik! Par pesmic Vam pošiljam za Dom in svet. Ne bodite hudi, če Vam morda ne bodo po volji; tudi jaz ne bom, če jih zavržete. — Včasih so me pri Domu in svetu radi videli, pa bi se rad poslovil, ker ne bom dolgo. Bolezen me je zopet prav krepko prijela. Prihodnje dni moram zopet na Golnik v zdravilišče, dvomim pa, da bi se mi stanje kaj zboljšalo.

Bodite tako prijazni in mi odgovorite, kaj ste s pesmimi ukrenili. Kakor rečeno, ne bom nič hud, če ne sodijo med sedanje in jih vržete v koš. (Ali pa jih dajte dr. Lovrenčiču — saj gotovo prideta skupaj — naj jih morda porabi za Mladiko! Ne bo treba prepisovati)...«

Izmed tistih pesmic je prinesel Dom in svet 1925 na str. 255 bridkolepo predsmrtnico »Petpedi«; eno, ki spada na njegov grob, naj mu postavi za smrtni spomin:

Zadnji pastirček.

Gospod, ne maram biti umetnik
med slavljenimi poeti,
naj rajši poslednji bom četnik
v Tvoji izvoljeni četi:
Zadnji pastirček, zadržan v piščal,
ki si jo s trudom je izrezljal,
srečen, kot dete vesel,
da si med svoje ga vzel.

Zbirko njegovih pesmi bo izdala Mohorjeva družba.
N. p. v m.!

F. K.

Slovensko slovstvo

France Bevk: **Kresna noč**. Trst, 1927. Književna družina »Luč«. Tiskala in založila tiskarna »Edinosti« v Trstu. Str. 120. — Bevk piše neutegoma in prehitiva svoj lastni razvoj. Iz neposredno zajetih naturalističnih novel in slik, ki so več ali manj duhovna fotografija življenja in sveta, je skočil v 15. stoletje, sfabuliral pastirsko zgodbo in jo vso obložil s folkloro. Na prvi pogled vidimo romantika, ki ga je zamakalo planinstvo Kozakovega »Belega mecesna« in je poiskal snovne podlage v Pregljevi lokalni in historični miljejnosti (zlasti oni v Plebanusu), obenem pa se živo spomnimo na tisto delo, ki ga je anonimni člankar pred leti podtaknil Plebanusu, na Hauptmannovo gorsko zgodbo »Der Ketzer von Soana«. Zadnji zgled sem navedel zato, ker hočem povedati, da ta romantični preokret v Bevku ni tako slučajen, ampak da je psihološki naturalist, hoteč ustvariti narodno fabulo, šel isto pot kot mnogi pred njim in se preokrenil v naturalističnega idealista, ki se je tudi snovno zatekel k romantikom.

Pesniško je Bevk v tem delu mnogo napredoval. Poizkusil je najti narodni mitos — težnja, ki naturalistom tudi ni tuja — in ga je poiskal tam, kjer so ga oblikovali že mnogi pred njim, to je v nasprotju dveh duhovnih svetov, poganškega in krščanskega. Zgodba je časovno pomaknjena prav na konec srednjega veka; krščanstvo je kot zakon uveljavljen povsod, ljudstvo pa živi še popolnoma v oblasti zlih duhov; tako se vrši boj med naravno dobroto in naravno zlobo, kjer usodno podleže dobroti. Taka je zgodba o dveh romantičnih morilcih, očetu in sinu, ki ju sirova okolica sili v zločine in ju nato sama nečloveško sodi in kaznuje. Na zunaj je to eno boljših in razveseljivejših Bevkovih del. Vendar pa umetniški napredek ni tako znaten, da bi knjigi priznali brezpogojno vrednost. Podrobna analiza bi pokazala, da je Bevk premalo pretehtal duhovno pomembnost svojega dela, ki ga v dobrem namenu tolmačim tako, kakor ga je nakazal, pa preveč zunanje povestno in premalo notranje, t. j. duhovnoborbno izvedel. Pastir Jure zbeži s Svetko v planino, beži pred grehom, pa išče pred Bogom in cerkvijo zakonite pravice do svoje žene, a suženjstvo in pohota v dolini ga preganja, da se vzbudi v njem očetova kri in postane požigavec, morivec žene. Usoda se spolni, zlo kraljuje v svetu. Ta rešitev je za današnji poganski čas nepotrebna potuha, kajti usodni naturalizem ne odločuje niti med naravno dobroto in naravnim zlom, kaj šele v boju med duhovnimi si-